

English text below

סלון בלהות - תערוכת יחיד - ענת עופר

דינה פון שוורצה מסתאי

ההתבוננות ביצירותיה של האומנית ענת עופר בתערוכה "סלון בלהות" היא חוויה אקטיבית, מרגשת ומטלטלת. הצבעים עזים ומנוגדים, הדמויות ספק אנושיות ספק רוחות רפאים, הנוף קרוב ובלתי ידוע בו זמנית, ישנו משחק מרתק עם הפרספקטיבות שהופכות להיות לעיתים דו מימדיות, אלכסוניות, או כמעט הפוכות, מה שגורם למתבונן חוויה של מעין רעידת אדמה, תזוזה של המצע המוכר עליו מונחת הנפש וניסיון להיאחז בפרטים שנחווים מוכרים כל כך וזרים עד אימה, בו זמנית.

בהקשר זה עולה במחשבתי מושג ה- 'אל ביתי' אותו פיתח פרויד, מושג האוחז בתוכו מושגים משלימים - הביתי והאל ביתי. מעין התלכדות של הפכים. המוכר עם הזר, הדבר עם היפוכו, המושך עם המעיק. ה'אל ביתי' מאפיין מצבי אי וודאות הכרוכים בחוסר התמצאות. מצבי ביניים, ניס ולא ניס, מצבי חרדה, מצבי דומם עם איכויות חיות, מצבים בהם חפצים הנעלמים שבים ומופיעים בדיסאוריינטציה. מצבים בהם יש טשטוש בין דמיון ומציאות. ה'אל ביתי' איננו זר או חדש לנפש, הוא מעין רוח רפאים המגיחה מתוך עצמינו ברגע נדיר המאפשר נגיעה בה, רגע של אחיזה בקצוות, בצללים המשוטטים בתוכנו. רגע של אמת.

השיטוט בתוך יצירותיה של ענת מעורר חוויה אסתטית אל ביתית. מחד, מוצגות בפנינו סצינות ביתיות מוכרות, המאוכלסות, בדמויות אנושיות המקיימות ביניהן אינטראקציה, אך לא עוטפת אותנו תחושת ניוחות מערסלת אלא התרגשות נוקבת המלווה בתחושה של חריגה מגבולות ההיגיון, מגבולות המוכר, מגבולות ז'אנר זה או אחר ואולי אף חריגה אל מעבר גבולות האנושי. השד הקיים בתוכנו, בכול אדם, מגיח לפתע אלינו מתוך עצמינו וכך מתאפשר רגע של מגע נדיר כול כך עם מחוזות עלומים ונסתרים בנפש שמתגלים לפנינו כמו יבשת חדשה ולא מוכרת בקצה האופק. ייתכן כי זוהי מהותה של האומנות. לחלץ אותנו מן המוכר והידוע דרך חציית גבולות פנימית אל אותם אזורי נפש, הבלתי ידועים לנו עדיין.

היצירות משקפות בעבורי מגע בלתי אפשרי בין קודש לחול. סיטואציות אנושיות מוכרות הופכות לרגעים של סכנה, הדמויות משקפות אי סדר, בין פנים לחוץ, בין חיים ומוות. נדמה כי המבנים החברתיים הסדורים ואורחות החיים היומיומיים לא מצליחים לאלף את סערת הרגשות הפנימית הפורצת מתוך הדמויות והנוגעת בבלתי נסבל.

דמויות המראה, בעלות הפנים וחסרות המבע, אלה הדומות ואלה חסרות השם, השלמות והחצויות, אלה המיישרות מבט ואלה הפונות מאיתנו, מעוררות חוויה של כפילות הממקמת אותן בחוויה האל ביתית מעצם מהותה, שכן הן ספק יצורי אנוש, ספק שדים, ספק מבוגרים, ספק ילדים, ספק חיים, ספק מתים. בדומה ליצירתו של אדוארד מונק, "מעגל החיים" (1899) בו שתי העלמות, השחורה והלבנה, הן דמויות המייצגות את הביתי והאל-ביתי, את המוות ואת החיים, החובקות את ריקוד החיים, על כל היבטיו.

נדמה כי הסירוב של האומנית לחסום את פנים הנפש שלה, מפניה, מאפשר לה, תוך כדי יצירה, לאבד את עצמה ולמצוא את עצמה מחדש, שכן היא אינה יכולה כעת שלא לראות את הכול. המפגש עם הזרות של חלקי העצמי הנסתרים, עם הצללים, מאפשרת את המעבר מהידיעה על אודות החיים לידיעה את החיים עצמם דרך המגע האמיץ והחשוף בהם.

ואנו, המתבוננים, זוכים לראות את היצירות דרך ההקשר המוכר לנו ובו זמנית דרך מלוא זרותם. כך אנו פוגשים את תודעתנו העצמית במצבי הצבירה השונים שלה, ברגע חשוף ונדיר של מגע בחיים מזווית חד פעמית, כפי שכתב המשורר פרננדו פסואה:

לא על עצמי אני כותב. אני רק בד

עליו יד נעלמה צובעת את דמותי

שמתני נפשי במקום שנוח לה שתאבד

וראשיתי פרוחה בבוא סופי

הכותבת היא פסיכולוגית קלינית בכירה, כותבת ומתרגמת

Nightmare Living Room

Looking at the works of the artist Anat Ofer in her exhibition "Nightmare Living Room" is an active, moving, and tantalizing experience. The colors are fierce and contrasted, the characters are half-human half-ghosts, the landscape is familiar and unknown at the same time, and there is a fascinating play with perspectives that sometimes become two-dimensional, diagonal, or almost upside-down, giving the viewer an experience that is similar shift from the familiar bed, on which the mind rests, and to that of an earthquake. There is an attempt to hold on to the details that are experienced simultaneously as so familiar and yet dreadfully foreign.

In this context, the concept of the 'Uncanny', developed by Freud, comes to my mind. This concept holds within itself complementary ideas- the homey and the foreign. It is a consolidation of opposites, in which the strange and the familiar, the attractive and the anxiety-provoking, come together. The 'Uncanny' characterizes situations of uncertainty that involve disorientation. Situations in which there is an obscurity between imagination and reality. The 'Uncanny' is not foreign or new to the mind, it is a sort of ghost that emerges from within us in a rare moment that allows us to touch it, hold the edges, the shadows that wander about ourselves. A moment of truth.

Strolling inside Anat's art works stimulates an uncanny aesthetic experience. On the one hand, we are presented with familiar homely scenes, populated with human characters who interact with one another, yet we are not wrapped by a comforting cradling feeling. Rather, a sharp excitement accompanied by a sense of transcending the boundaries of logic, of the familiar, of one genre or another and perhaps even the boundaries of the human, encircle us. The demon that exists within us, in every human being, suddenly emerges from within us and thus allows for a moment of a rare contact with such mysterious and hidden realms in the psyche that are revealed before us like a new and unfamiliar continent at the brink of the horizon. This may be the essence of art: to extricate us from the familiar and the known by crossing inner boundaries into those areas of the mind, which are still unknown to us.

To me, these artworks reflect an impossible contact between the sacred and the profane. Familiar human situations turn to instants of danger, the characters reflect disorder, between inside and outside, between life and death. It seems that the orderly social structures and everyday lifestyles fail to tame the inner turmoil of emotions that erupts from the characters and touches the unbearable.

The mirror figures, the ones that have a face but lack an expression, that are similar and nameless, whole and partial, those that both straighten their gaze and turn away from us, evoke an experience of duplication that places them in the very essence of the uncanny experience. For they are equally human beings and demons, adults and children, half dead, half alive. This is reminiscent of Edward Monk's work, "The Circle of Life" (1899), in which the two maidens, the black and the white, are figures representing the homely and the uncanny, death and life, who embrace the dance of life, in all its aspects.

It seems that the artist's refusal to block her inner mind from her outer self, allows her, while creating, to lose herself and find herself anew, since now, she cannot not see everything. The encounter with the strangeness of the hidden parts of the self, with the shadows, allows the

transition from knowing about life to knowing life itself through the brave and exposed touch
of it.

And we, the observers, get to see the works through the context that is familiar to us, but also
in their full foreignness at the same time. Thus, we meet our self-consciousness in its various
states of matter; in an exposed and rare moment of touching life from a singular angle, as the
poet Fernando Pessoa wrote:

*Not on myself I do write. I am but a fabric
On which a fading hand colors my image
I have put my soul where it can comfortably get lost
And my birth had blossomed upon my end.*

The writer is Dina Von-Schwarze-Mastai, clinical psychologist, writer, and translator